

ויש לומר, שרש"י לא נזקק לפרש כאן את הריבוי שבמלים "זאת תורת החטאת" – שכן הדבר מובן מאליו מתוך המשך הכתוב, "במקום אשר תישחט העולה תישחט החטאת":

אחד ממיני קרבן החטאת הוא "קרבן עולה ויורד", התלוי ביכולתו של האדם: אם הוא אדם אמיד – עליו להביא בהמה; אם אין ידו משגת לכך – עליו להביא עוף; ואם גם לכך אין ידו משגת – עליו להביא "עשירית האיפה סולת לחטאת"⁵⁸.

נמצא, איפוא, שלעיתים קרבן עולה ויורד אינו דורש שחיטה כלל, ובמקרה של קרבן סולת - אפילו מליקה (המבוצעת בעוף במקום שחיטה) אין בו; היה מקום להניח, איפוא, שבקרבן עולה ויורד אין חשיבות למקומה המדוייק של השחיטה, שהרי גם השחיטה עצמה אינה הכרחית בקרבן מסויים זה.

וזהו הריבוי שבכתוב – "זאת תורת החטאת, במקום אשר תישחט העולה תישחט החטאת": הדבר בא ללמדנו, שכלל זה – ששחיטת החטאת צריכה להיות בצפון העזרה, במקום שחיטת העולה – מתייחס לכל סוגי החטאות, גם לקרבן עולה ויורד.
(לקוטי שיחות ח"ז ע' 42 ואילך)



יז

וּכְלֵי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר (ו, כא)

"לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר" (רש"י)

דברי רש"י דורשים ביאור⁵⁹:

וראה לקמן ביאור יט לגבי הפסוקים "וזאת תורת האשם", "וזאת תורת זבח השלמים" - שגם בהם לא פירש רש"י את הריבוי, על אף שהוא מופיע בתורת כהנים.
58. כמפורט בפרשת ויקרא (ה, ו-יא).
59. וראה מה שהאריכו במפרשי רש"י - רא"ם. גור אריה. לבוש ועוד.

(א) אם הסיבה לחובת השבירה היא רק בשל דין "נותר" – מדוע אין הכתוב מפרש שחובת השבירה חלה רק לאחר סיום זמן אכילתו של הקרבן (שלאחריו חל על שאריות הקרבן דין "נותר"), ולא קודם לכן?⁶⁰

(ב) שיטת רש"י⁶¹ היא ש"לינת לילה פוגמת", כלומר שטעם הבלוע בכלי הופך לטעם פגום לאחר שעבר עליו לילה, ואיסורו פוקע מדין "נותן טעם לפגם"; כיצד, איפוא, יכול לחול על הבליעה איסור "נותר" – והרי דין "נותר" חל על שאריות הקרבן רק למחרת בבוקר (שהרי זמן אכילתם של רוב הקרבנות נמשך יום ולילה), ובאותה שעה טעמה של הבליעה כבר נפגם, לאחר שעבר עליו הלילה?

ויש לפרש, שאכן לדעת רש"י (על-פי דרך הפשט) איסור "נותר" חל על הבליעה מיד עם הבישול, ולא רק לאחר סיום זמן אכילת הקרבן⁶²:

הגדרת איסור "נותר" (שעליו חלה חובת שרפה או שבירה) בדרך הפשט היא – שארית מבשר הקרבן שאינה ניתנת עוד לאכילה, תהיה הסיבה לכך אשר תהיה.

ולפיכך: כאשר מדובר בבשר הקרבן עצמו – הבשר נעשה "נותר" רק עם סיום זמן אכילתו, שהרי עד אז ניתן עדיין לאוכלו; אך כשהמדובר הוא בטעם הבשר הבלוע בכלי – הטעם נעשה "נותר" מיד עם הבליעה, שכן טעם זה אינו יכול עוד לשמש לאכילה, ולכן יש לשבור את הכלי ולהשמידו.



60. בדברי דוד (וראה גם חזקוני) כאן כתב, שחיוב השבירה חל לפני סוף זמן האכילה, כדי למנוע מצב של איסור נותר. אבל מלשון רש"י משמע שהשבירה היא משום שכבר "נעשה נותר" (וכפי שהבינו רוב מפרשי רש"י).

61. ראה תוספות עבודה זרה עו, א (בתחילת העמוד). ועוד.

62. ולפי זה יהיה אסור לבשל באותו כלי חטאת פעם נוספת אפילו בו ביום – בניגוד לדרך ההלכה, שעל-פיה איסור "נותר" מוגבל רק לבשר שעבר זמן אכילתו, ועד אז הכלי מותר עדיין בשימוש.

לפי האמור יש לבאר את הסיבה לכך שדין זה מיוחד לכלי חרס דוקא, ואינו חל בכלי מתכת:

מכיון שכלי חרס "אינו יוצא מידי דופיו לעולם"⁶³, כלומר שטעם הנבלע בדפנות הכלי נשאר בתוכו לנצח ולעולם אינו יוצא ממנו כליל; ולכן הוא נחשב מיד עם הבליעה ל"נותר", שכן טעם שנבלע בכלי חרס לא יבוא לעולם לידי אכילה.

כלי מתכת, לעומת זאת, עשוי לפלוט את הטעם שבלע על-ידי כישול מאכל אחר, שאליו ייפלט הטעם הבלוע במלואו; ולכן טעם זה אינו נחשב ל"נותר", שכן הוא עשוי עדיין לשמש לאכילה – במקרה שייפלט אל תוך מאכל אחר שיבושל בו.

(לקוטי שיחות חכ"ז ע' 30 ואילך)

❖

יח

כָּל אֲשֶׁר יִגַע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזָּה מְדָמָה עַל הַבֶּגֶד
אֲשֶׁר יִזָּה עָלֶיהָ תִּכְבַּס בְּמָקוֹם קָדֵשׁ. וְכֹלֵי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר
תִּבְשַׁל בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם בְּכֹלֵי נְחֹשֶׁת בְּשִׁלָּה וּמֵרֶק וְשִׁטְף
בַּמַּיִם (ו, כ-כא)

"ישבר – לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר. והוא הדין לכל הקדשים" (רש"י)

יש לשאול:

בשני פסוקים אלו מופיעים ארבעה דינים - שלושה מהם ("כל אשר ייגע בבשרה יקדש", "וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר", "ואם בכלי

63. כדברי רש"י כאן בהמשך הכתוב (וראה גם בכיפור הכא – ביאור יח).

נחושת בושלה ומורק ושוטף במים") עוסקים בבשר החטאת, ואילו הרביעי ("ואשר ייזה מדמה על הבגד") – עוסק בדם החטאת.

מדוע, איפוא, אין הכתוב מפריד בין שני הסוגים - שלושת הדינים העוסקים בבשר החטאת בנפרד, והדין העוסק בדם החטאת בנפרד – אלא משלב את דין דם החטאת בין הדינים העוסקים בבשרה?

(ב) מדוע מציין רש"י "והוא הדין לכל הקדשים" רק ביחס לדין שבירת כלי חרס, ולא ביחס לשאר שלושת הדינים?

ויש לבאר בדרך הפשט, על-פי שיטת רש"י בפירושו של התורה⁶⁴:

שני פסוקים אלו בנויים כך שהם מקבילים זה לזה – הדין הראשון שבפסוק הראשון מקביל לדין הראשון שבפסוק השני, ואילו הדין השני שבפסוק הראשון מקביל לדין השני שבפסוק השני.

ביאור הדברים:

בכל אחד משני הפסוקים, הדין הראשון עוסק במקרה שבו חלק מהקרבן חודר אל תוך דבר אחר (בפסוק הראשון – מאכל, ובפסוק השני – כלי חרס), ואין דרך לתקן זאת (שכן לא ניתן לסלק את טעם הקרבן מהמאכל או מהכלי). במקרים אלו לא ניתן להחזיר את המצב לקדמותו: המאכל נחשב מעתה כבשר הקרבן עצמו ("כל אשר ייגע בבשרה יקדש"), ואילו לכלי החרס אין תקנה ויש לשוברו.

הדין השני שבכל אחד משני הפסוקים עוסק גם הוא במקרה של חדירת חלק מהקרבן אל תוך דבר אחר (בפסוק הראשון – בגד, ובפסוק השני – כלי נחושת), אך במקרים אלו ניתן לבטל את החדירה (על-ידי כיבוס הבגד או ע"י מריקה ושטיפת הכלי) ולהשיב את המצב לקדמותו.

מהבדל זה בין שני זוגות הדינים נובע הבדל נוסף:

הדין הראשון שבכל אחד משני הפסוקים נובע בדרך הגיונית מהדינים החלים על כל בשר קודש: מאחר שישנן הגבלות על אכילת בשר קודש

64. בניגוד לדרך ההלכה, השונה בפרטים רבים מהמוסבר בפנים.

– מתקבל על הדעת שהגבלות אלו יחולו גם על מאכל שנבלע בו טעם הבשר; ומאחר שיש להשמיד את הנוותר מבשר קודש – מובן שיש לשבור את כלי החרס, מאחר שלא ניתן להסיר ממנו את הבליעה שבלע, שאף היא בבחינת "נוותר"⁶⁵.

הדין השני שבכל אחד משני הפסוקים, לעומת זאת, אינו מתחייב בדרך הגיונית: במקרה שבפסוק הראשון (הזאת דם חטאת על בגד) – אין סיבה להצריך את הבגד כיבוס, שכן אין איסור בלבישת בגד שהוזה עליו דם קודש; וגם במקרה שבפסוק השני (חטאת שבושלה בכלי נחושת) – אין סיבה להצריך את הכלי מירוק ושטיפה ("ומורק ושוטף במים"), שהרי ניתן לסלק ממנו את טעם הקרבן על-ידי בישול מאכל אחר (שהטעם הבלוע ייפלט לתוכו⁶⁶) או על-ידי הגעלה.

ולכן, לדעת רש"י, הדין השני שבכל אחד משני הפסוקים אינו חלק מדיני הקדשים באופן כללי, אלא הוא מהווה הקפדה מיוחדת, שהיא חלה על קרבן חטאת בלבד ולא על שאר הקרבנות.

ולכן מציין רש"י "והוא הדין לשאר הקדשים" רק ביחס לדין הראשון שבפסוק השני ("וכלי חרש אשר תבושל בו יישבר"):

ביחס לדין הראשון שבפסוק הראשון ("כל אשר יגע בבשרה יקדש") – אין צורך להדגיש שהוא חל גם בשאר הקדשים, שכן דין זה נאמר במפורש בתורה⁶⁶ גם ביחס לקרבן מנחה – "כל אשר יגע בהם יקדש";

ואילו שני הדינים האחרים ("ואשר ייזה מדמה על הבגד.. תכבס במקום קדוש", "ואם בכלי נחושת בושלה ומורק ושוטף במים") אכן חלים, לדעת רש"י, רק על קרבן חטאת ולא על שאר הקדשים.

(לקוטי שיחות חכ"ז ע' 29 ואילך; ח"ז ע' 45)



65. ראה בביאור הקודם (ביאור יז).

66. לעיל פסוק יא.